

Penguin
Random
House

Original Title: History

Copyright © Dorling Kindersley Limited, 2022

A Penguin Random House Company

Išleido leidykla „Briedis“
Parodų g. 4, LT-04133 Vilnius, Lietuva
www.briedis.lt, info@briedis.lt

© Vertimas iš anglų kalbos, Mantas Tamulevičius, 2023

© Leidykla „Briedis“, 2023

Redaktorė Aurelijė Ušackė

Korektoriė Auksė Gasperavičienė

Ši kūrinjdraudžiama atgaminti bet kokia forma ar būcu, viešai skelbtti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybę.

Draudžiama ši kūrinj, esantį bibliotekose, mokymo ir mokslo įstaigų bibliotekose, muziejuose arba archyvuose, moksliini tyrimų ar asmeninių studijų ikslais atgaminti, viešai skelbtti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt.

ISBN 978-609-494-030-9

Spausdinta Slovakijoje

For the curious
www.dk.com

Turinys

IKI 500 M. PO KR.

6

Žmonių protėviai	8
Iš Afrikos	10
Pirmieji žemdirbiai	12
Metalų apdirbimas	14
Mesopotamijos civilizacijos	16
Ankstyvoji Japonija	18
Senovės Egiptas	20
Senosios Afrikos civilizacijos	24
Senovės Graikija	26
Senovės paminklai	30
Senovės Indija	32
Ankstyvosios Kinijos dinastijos	34
Finikiečiai	36
Stepių klajokliai	37
Senovės majai	38
Persijos imperija	40
Keltų Europa	42
Senovės pasaulio lyderiai	44
Senovės Roma	46
Hanų Kinija	50
Germanų tautos	52

500–1450 M.

54

Viduramžių Indija	56
Bizantijos imperija	58
Krikščionybės plitimas	60
Ankstyvasis islamo pasaulis	62
Tangų ir Songų Kinija	66
Pietryčių Azijos karalystės	70
Šiaurės Amerikos kultūros	72
Japonijos šiogūnai	74
Vakarų Europa viduramžiais	76
Vikingai	78
Polinezijos tautų ekspansija	80
Rytų Europa viduramžiais	82
Afrikos imperijos	84
Pilys ir tvirtovės	86
Mongolų imperija	88
Pinigai bėgant amžiams	90
Actekai	92
Inkai	93

1450–1750 M.

94

Mingų Kinija	96
Didžiosios Afrikos karalystės	98
Osmانų imperija	100
Korėjos Čosono dinastija	102
Renesansas Europoje	104
Rašytinis žodis	106
Europeičių ekspansija	108
Tiudorai	110
Amerikų užkariavimas	112
Sefevidai	114
Žaidimai	116
Reformacija	118
Mogolų imperija	120
Mokslo revoliucija	122
Maskvos Didžioji Kunigaikštystė	124
Olandų auksc amžius	126
Edo laikotarpis Japonija	128
Kolonijinė Šiaurės Amerika	130
Transatlantinė prekyba vergais	132

1750–1900 M.

134

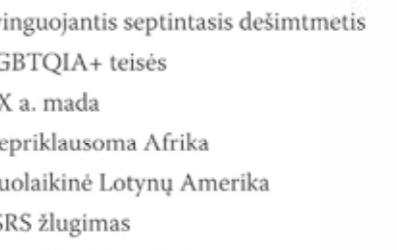
Šviečiamasis amžius Europoje	136
Didieji mąstytojai	138
Čingų Kinija	140
Imperinė Rusija	142
Pramonės revoliucija	144
Pramonės amžiaus išradimai	148
Amerikos nepriklausomybė	150
Australijos ir Ramiojo vandenyno kolonizavimas	152
Prancūzijos revoliucija	154
JAV ekspansija	156
Afrikos užkariavimas	158
Pasiekimai medicinoje	160
Haičio revoliucija	162
Lotynų Amerikos nepriklausomybė	163
Mokslo progresas	164
1848 m. revoliucijos	166
Meidži laikotarpis	168
JAV pilietinis karas	170
Kolonializmo padariniai	172

1900 M. – DABARTIS

174

Naujoji Kinija	176
Pirmasis pasaulinis karas	178
Pasaulinės pandemijos	180
Rusijos revoliucija	182
Moterų teisės	184
Siautulingas trečiasis dešimtmetis	186
Didžioji depresija	187
Fašizmo įsigalėjimas	188
Antrasis pasaulinis karas Europoje	190
Antrasis pasaulinis karas	192
Ramiajame vandenyne	194
Pietų Azijos šalių nepriklausomybė	196
Afrikos nepriklausomybė	197
Šaltasis karas	198
Izraelis ir Palestina	201
Konfliktai Viduriniuose Rytuose	202
Kova su apartheidu	202
Vietnamo karas	204
Kubos revoliucija	205
JAV pilietinių teisių judėjimas	206
Kosmoso tyrinėjimai	208
Keliaivimas ir transportas	210
Svinguojantis septintasis dešimtmetis	212
LGBTQIA+ teisės	214
XX a. mada	216
Nepriklausoma Afrika	218
Šiuolaikinė Lotynų Amerika	220
SSRS žlugimas	222
Šiuolaikinė Rytų Azija	224
Klimato krizė	226
Šiuolaikiniai Viduriniai Rytai	228
Informacijos amžius	230

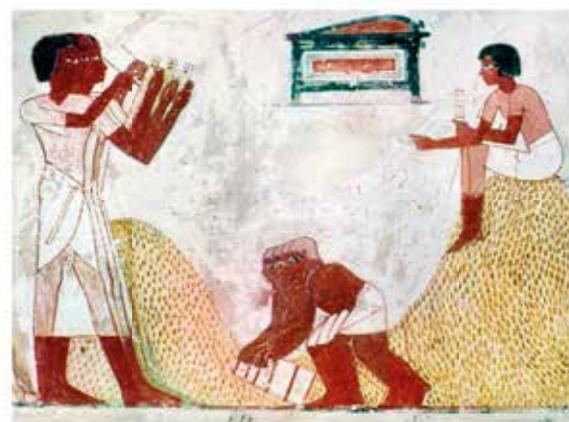
Senovės Egiptas

IKI 500 M. PO KR.

Viena seniausių civilizacijų istorijoje senovės Egiptas kartu buvo ir viena stabliausiai. Ji įkurta apie 3100 m. pr. Kr. ir gyvavo daugiau nei 3000 metų, o tuo metu imperijos Viduriniuose Rytuose viena po kitos tai iškildavo, tai vėl žlugdavo. Šiuo laikotarpiu egyptiečiai išlaikė tą pačią kalbą ir laikėsi tokią pačią sezoninių ipročių, paremtų kasmetiniais Nilo upės potvyniais.

Egyptiečiai savo vadino šalį *Kemetu*. Šis pavadinimas reiškė „Juodoji žemė“ ir kilo iš derlingų juodos spalvos sąnašų, kurias kasmet palikdavo patvinęs Nilas. Potvynis nuslūgdavo pačiu tinkamiausiu metu laiku pasėliams sodinti, todėl ši žemė buvo ideali verstis žemdirbyste.

Apie 3600 m. pr. Kr. šio regiono visuomenės susibūrė į dvi karalystės – Aukštutinį Egiptą pietuose ir Žemutinį Egiptą šiaurėje. Apie 3100 m. pr. Kr. faraonas (valdovas) Narmeras suvienijo šias dvi valstybes. Suvienyta civilizacija pasiekė klestėjimo viršūnę trimis skirtingais laikotarpiais: Senosios karalystės (apie 2682–2182 m. pr. Kr.),

▲ INFORMACIJOS SAUGOJIMAS

Apie 3300 m. pr. Kr. egyptiečiai išrado vieną pirmųjų rašto sistemų, vaizinamų hieroglifais. Joje buvo naudojami šimtai piktogramų, reiškiančių žodžius, garsus ir mintis. Iliustracijoje viršuje pavaizduoti raštininkai, fiksuojantys nuimto derliaus kiekį.

▲ NILO DOVANA

Nilo upė tekėjo per dykumą į šiaurę aplink save sukurdama žalią derlingą ruožą, kuriame egyptiečiai statė miestus ir dirbo žemę. Jabi puses besidriekusios dykumas saugojo Egiptą nuo svetimšalių išveržimo.

▲ PIRAMIDĖS

Maždaug 2650–1750 m. pr. Kr. faraonai buvo laidojami milžiniškose akmeninėse kapavietėse – piramidėse. Didžiausios piramidės buvo pastatytos Egipto mieste Gizoje, kaip pavaizduota viršuje. Jas pastatė faraona Cheopsas (dešinėje), jo sūnus Chefrenas (viduryje) ir anūkas Micerinas (kairėje). Mažesnėse piramidėse pirmajame plane palaidotos karalienės.

▲ KOVOS VEŽIMAI

Vėlyvesniuoj Naujosios karalystės laikotarpiu faraonai kare naudojo greitus žirgų traukiamus kovos vežimus. Lengvi vežimai leido lankais ir stričiems ginkluotiemis faraonams sparčiai judeti po mūšio lauką.

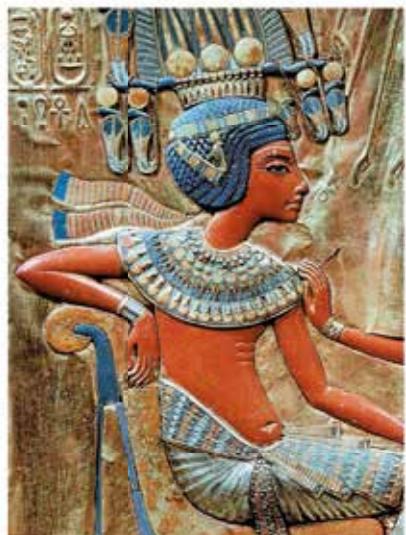
Narmeras su raudona Žemutinio Egipto karūna.

Narmeras su balta Aukštutinio Egipto karūna.

VAIKO PORTRETAS

Kai apie 1333 m. pr. Kr. Tutanchamonas tapo faraonu, jam tebuvo aštuneris ar devyneri. Po mirties apie 1323 m. pr. Kr. jis buvo palaidotas slapoje kapavietėje, kuri buvo atrasta 1992 m. Dėl joje sukauptų turų kapavietė išgarsino jaunąjį faraoną visame pasaulyje.

FAKTAS

Didžioji Gizoos piramidė Egipte yra pats seniausias iš Septynių senovės pasaulio stebuklų ir vienintelis, išlikęs iki mūsų dienų.

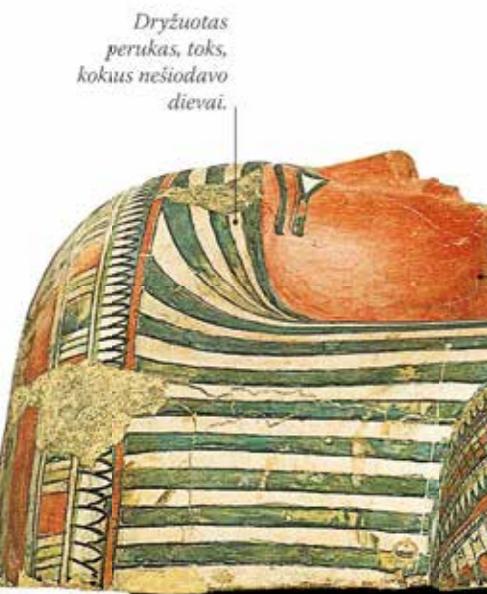
▼ PIRMASIS FARAONAS
Iki 3100 m. pr. Kr. karaliai, valdę Aukštutinį ir Žemutinį Egiptą, dėvėjo skirtinges karūnas. Manoma, kad abi šias karalystes suvienijo Narmeras. XIX a. Egipte atrastos Narmero akmens plokštės (apačioje) skirtingose pusėse Narmeras pavaizduotas dėvintis abiejų karalyčių karūnas.

PAPROČIAI IR TIKĖJIMAS

Senovės egiptiečiai tikėjo, kad gyvena tvarkingame pasaulyje, kurį prižiūri dievai. Žmonės garbino daug įvairių dievų, vaizduojamų tiek žmogaus, tiek gyvūnų pavidalaus. Pavyzdžiu, motinystės deivė Hator buvo vaizduojama arba kaip karvė, arba kaip moteris su raguotu galvos apdangalu.

Tikėta, kad egiptiečių šventyklos yra dievų namai, todėl jose stovėjo dievus vaizduojančios statulos. Šventyklose dievai garbinti kaip gyvi sutvérimai, jiems kasdien buvo paliekama maisto ir švarių drabužių. Per religines apeigas šventikai išnešdavo dievų statulas iš šventyklių ir leisdavosi su jomis į eisenas, lydimas muzikantų bei šokėjų.

IKI 500 M. PO KR.

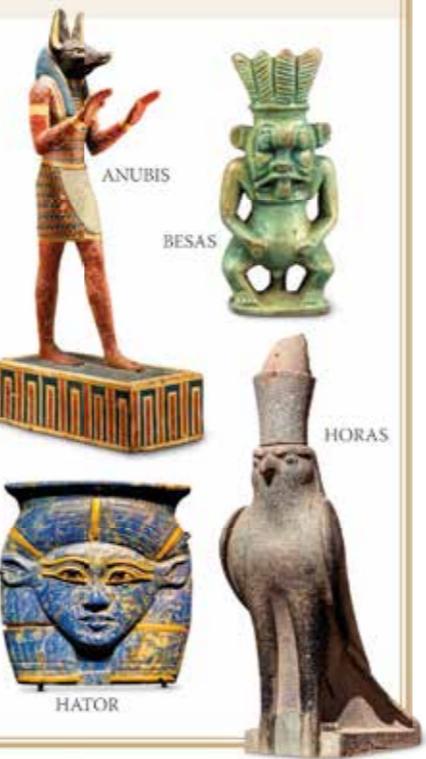
FAKTAS

Mumifikuodami mirusijį egiptiečiai kruopščiai išsaugodavo visus organus, išskyrus smegenis, kurias išmesdavo. Jie manė, kad smegenys neatlieka jokios funkcijos!

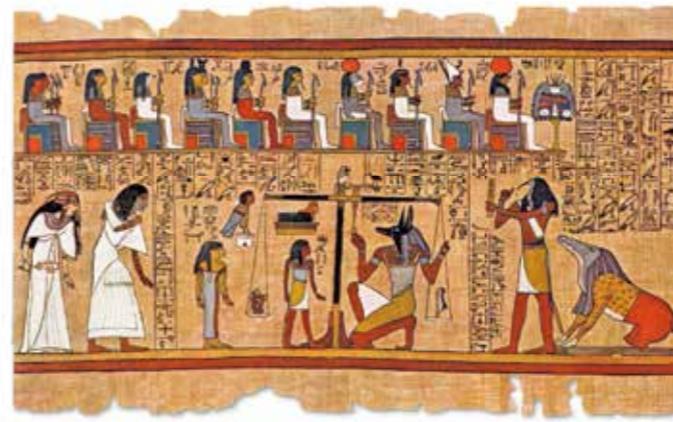

DIEVAI GLOBĖJAI

Kiekvieną senovės egiptiečių gyvenimo aspektą globojo koks nors dievas. Horas sergėjo faraona, Hator rūpinosi motinomis. Besas saugojo namus nuo gyvačių ir skorpionų, o Anubis buvo mumifikavimo dievas.

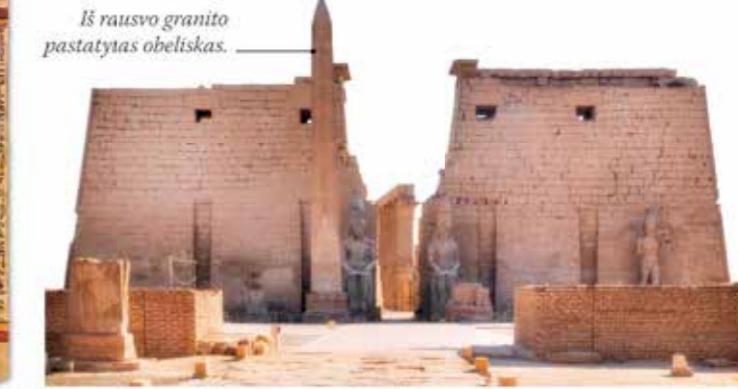

Lotoso žiedų apykalė.

▲ BURTAI

Senovės egiptiečių laidojimo procedūros neretai neapsieidavo be burtų ir kery, kad keilonė į pomirtinį pasauly būtų lengvesnė. Norint patekti į Ozyrio karalystę, burtai astojo kelialautojo pasą. Siame piešinyje vaizduojamos svarstyklės, kurių vienoje pusėje į pomirtinę karalystę yra norinčio patekti žmogaus širdis, o kitoje – Tiesos plunksna.

▲ LUKSORO ŠVENTYKLA

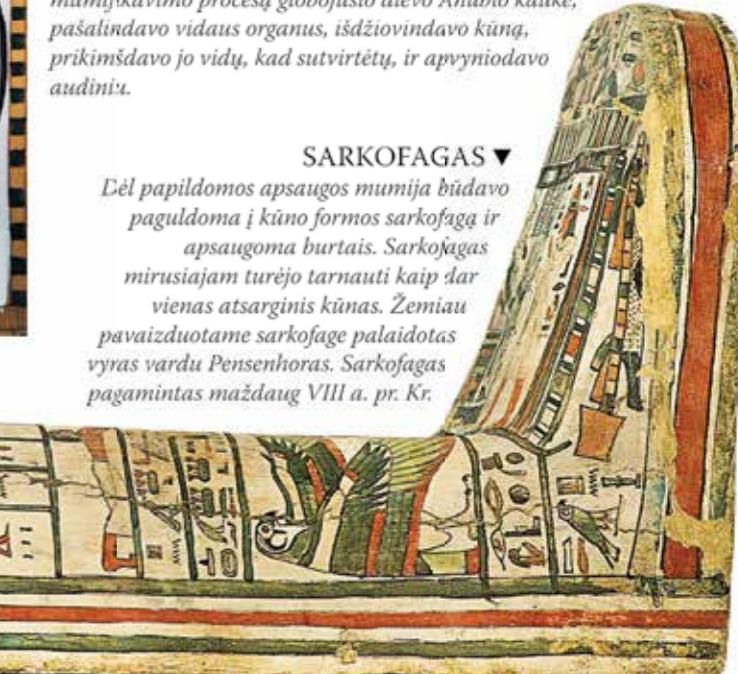
Priešingai nei dauguma šventyklyų, kurios buvo skirtos konkretiems dievams garbinti, didžioji Luksoro šventykla buvo skirta Karališkajam Ka – dieviškajai faraono sielai. Kasmet šioje šventykloje buvo rengiamas iškilmingas Opeto festivalis, per kurį faraonas atgimdavo kaip dievas.

◀ MUMIFIKAVIMAS

Egiptiečiai tikėjo, kad nors po mirties tolau galės gyventi pomirtiniame pasaulyje, jų sielai vis tiek reikės fizinio kūno, todėl sukūrė ritualą, skirtą mirusiojo kūnui išlaikyti, vadintamą mumifikavimą. Šventikai, prisidengę mumifikavimo procesą globojusio dievo Anubio kauke, pašalindavo vidaus organus, išdžiovindavo kūną, prikimšdavo jo vidų, kad sutvirtėtų, ir apvyniodavo audinių.

▼ SARKOFAGAS

Dėl papildomos apsaugos mumija būdavo paguldoma į kūno formos sarkofagą ir apsaugoma burtais. Sarkofagas mirusiajam turėjo tarnauti kaip dar vienas atsarginis kūnas. Žemiau pavaizduotame sarkofage palaidotas vyras vardu Pensehoras. Sarkofagas pagamintas maždaug VIII a. pr. Kr.

IKI 500 M. PO KR.

Senosios Afrikos civilizacijos

IKI 500 M. PO KR.

Afrikoje gyvavo vienos turtingiausių senovės pasaulio civilizacijų. Seniausios iš jų iškilo maždaug prieš 5000 metų Šiaurės rytų Afrikoje, kur senovės Egipto (žr. p. 20–23) ir Nubijos regiono gyventojai įkūrė ištisus tūkstantmečius klestėjusias civilizacijas. Vėliau pažangios kultūros iškilo Vakarų Afrikoje, taip pat rytuose, kur Aksumo karalystė tapo viena galingųjų pasaulio valstybių.

SENOVĖS AFRIKOS KARALYSTĖS

Šiandienio Sudano teritorijoje įsikūrusi Kušo karalystė tampa galingiausia iš virtinės civilizacijų, valdančių senovės Nubiją, įsikūrusią į pietus nuo Egipto palei Nilo slėnį. Dėka įgudusių lankininkų ji imama vadinti „Lanko žeme“ iš greitai praturtėjusi prekiaudama tokiais ištekliais bei gėrybėmis kaip auksas, dramblio kaulas ir gyvūnų kailiai.

NOKO KULTŪROS TERAKOTINĖ STATULELĖ

Šiandienės Nigerijos teritorijoje klestė Noko kultūra. Noko gyventojai kuria įspūdingus terakotos dirbinius, be to, puikiai išmano metalo apdirbimo technikas ir pasitelkę pažangių technologiją gaminia geležinius įrankius ir ginklus.

Numidijos karalystė valdo didžiąją dalį Šiaurės vakarų Afrikos. Numidijos kavalerija garsėja karo taktikos įgūdžiais, kuriuos išnaudoja kovose su Kartagine 151–150 m. pr. Kr.

Rytų Afrikoje iškyla galinga prekybinė imperija – Aksumo karalystė. Joje sukuriamą rašto sistemą, kuri iki mūsų dienų tebenaudojama Etiopijoje ir Eritrėjoje. Maždaug 328 m. po Kr. karalystė atsiverčia į krikščionybę.

KUŠO MENAS ►

Kaip ir senovės egiptiečiai. Kušo gyventojai pastatė daugybę didžiulių piramidžių virš savo karalių ir karalienių laidojimo vietų. Piramidės buvo išpuoštos smulkmeniškais paveikslais bei skulptūromis. Šis raižinys ant akmens plokštės, atrastos karalystės valstybės sostinėje Merojėje, vaizduoja kušitu princą, nužudantį priešą.

Senovės Graikija

Senovės Graikija, dažnai vadinama „moderniosios civilizacijos lopšiu“, buvo viena pirmųjų pažangiai ir išsvysčiusių civilizacijų Europoje. Savo klestėjimo viršūnėje, maždaug prieš 2500 metų, ji aprėpė didžiulį senovės pasaulio plotą. Senovės graikai svariai prisdėjo prie filosofijos, politikos, matematikos, mokslo ir meno. Jų įtaka suformavo šiandienį pasaulį.

Senovėje Graikija buvo ne vienalyté šalis, o daugiau nei tūkstančio miestų-valstybių, tokį kaip Aténai, Sparta, Tébai ir Sirakūzai, grupė. Kiekvienas miestas-valstybė buvo vadinamas poliu ir tvarkėsi savarankiškai.

Šie miestai-valstybės neretai kariavo tarpusavyje, kiekvienas jų siekėapti dominuojančią regiono žėgą. Bet IV a. pr. Kr. juos visus užkarioavo ir pavergė Pilypas II Makedonietis. Po Pilypo

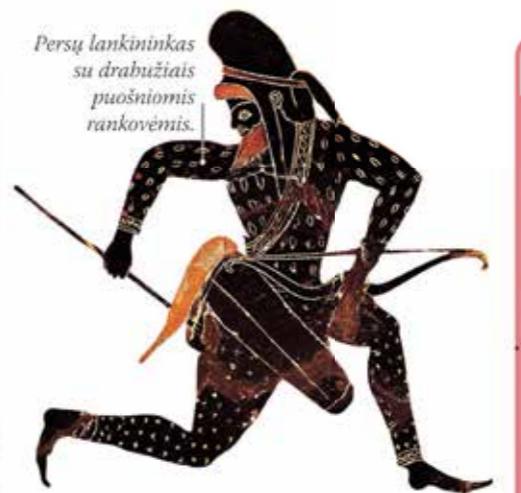
mirties jo sūnus Aleksandras toliau plėtė Graikijos teritoriją ir įtaką ir sukūrė imperiją, kuri driekėsi iki Šiaurės Afrikos ir Vidurio Azijos.

Graikija išliko viena didžiausių senojo pasaulio žėgų iki pat įsiviešpataujant galingajai Romos valstybei (žr. p. 46–47) 146 m. pr. Kr., nors graikų kultūros įtaka Viduržemio jūros regionui ir visam Vakarų pasauliui buvo jaučiamā ir tada.

ATÉNU DEMOKRATIJA

Aténose susiformavo viena pirmųjų demokratinių sistemų pasaulyje, kur piliečiai galėjo rinkti valdžią, nors moterys ir vergai tokios teisės neturėjo. Pasitelkus prietaisq, vadinančių kleroterionu (viršuje), piliečiai atsitiktinė tvarka buvo kviečiami užimti valdžios pozicijas.

Persų lankininkas su drabužiais puošniomis rankovėmis.

▲ GRAIKU-PERSŲ KARAI
Nuo 492 iki 449 m. pr. Kr. daugybė Graikijos miestų-valstybių karioavo su Persijos imperija (žr. p. 40–41). Kovai su šiuo bendru priešu daugelis jų suvienijo jėgas ir įkūrė Delo sąjungą. Sąjunga buvo sudaryta po to, kai 478 m. pr. Kr. persai nusiaubė Aténus ir sutrukė Persijai visiems laikams atsiplėsti dalį Graikijos žemių.

SVARBIAUSI LAIKOTARPIAI

Viduržemio jūros saloje Kretoje išsivysto Minojo civilizacija. Minojo kultūros žmonės stato sudėtingus miestus ir didžiulius rūmus. Jų kultūra išplinta po žemyninę Graikiją.

Žemyninėje Graikijoje ištvirtina Mikénų civilizacija, kuriai įtaka padarė Minojo kultūra. Mikénouose klestėti kultūra, o jų gyventojai yra pirmieji žmonės, kalbantys tam tikra senosios graikų kalbos forma.

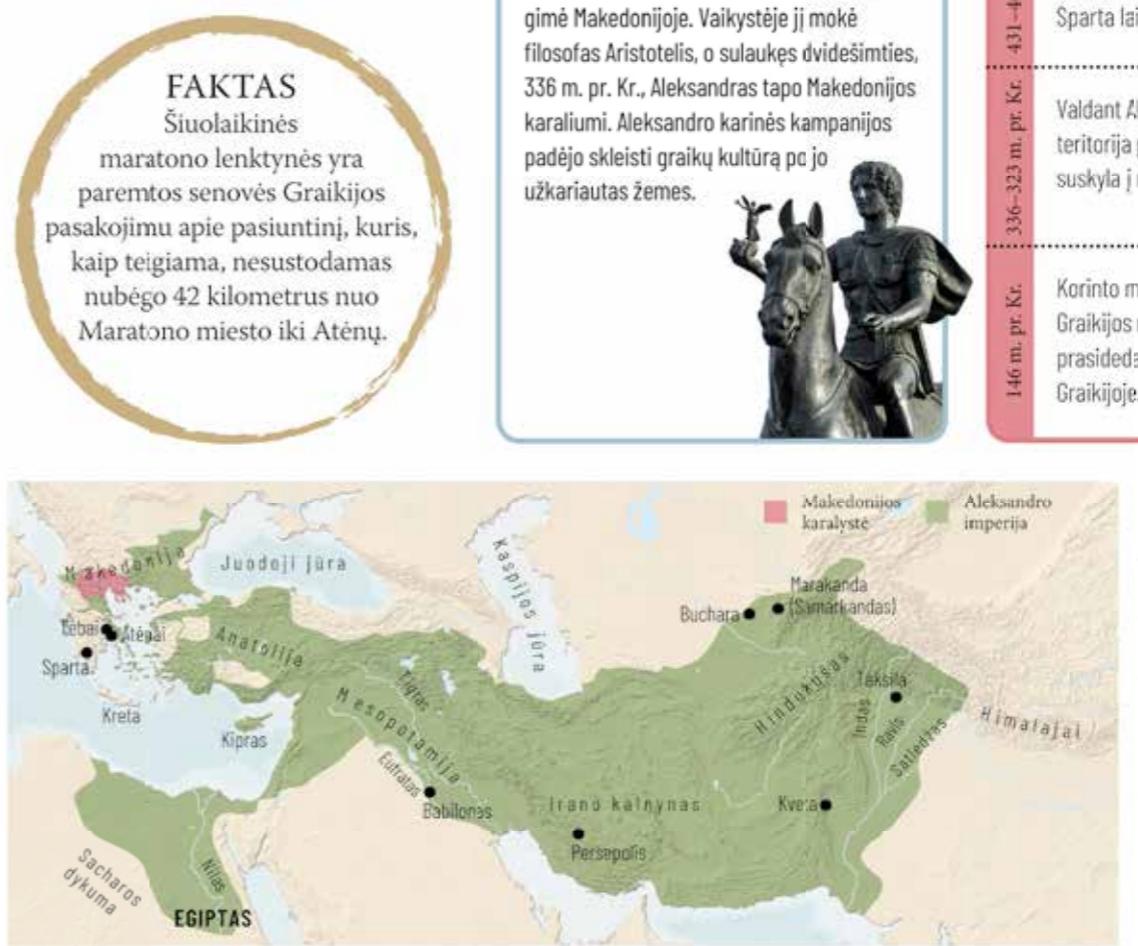
Žlunga Minojo ir Mikénų kultūros. VIII a. pr. Kr. iškyla pirmieji miestai-valstybės, o graikai pradeda kurti kolonijas Viduržemio ir Juodosios jūry pakrantėse.

Vyksta Peloponeso karas – du galingiausi miestai-valstybės Aténai ir Sparta kovoja dėl dominavimo regione. Sparta laimi.

Valdant Aleksandriui Didžiajam, Graikijos teritorija plečiasi. Po jo mirties imperija suskyla į mažesnes valstybes.

Korinto mūšyje Romos respublika nugali Graikijos miestų-valstybių sąjungą ir taip prasideda romėnų viešpatavimas Graikijoje.

▲ ALEKSANDRO UŽKARIAVIMAI
Aleksandras Didysis paveldėjo karalystę, kuri aprėpė Makedoniją ir daugelį Graikijos miestų-valstybių. Būdamas be galio gabus karvedys, Aleksandras užkarioavo dalį Vakarų Azijos, Šiaurės Afrikos ir Šiaurės Indijos ir sukūrė vieną didžiausių imperijų pasaulyje istorijoje.

ALEKSANDRAS DIDYSIS

Aleksandras Didysis (356–323 m. pr. Kr.) gimė Makedonijoje. Vaikystėje jis mokė filosofas Aristotelis, o sulaukęs dviečimties, 336 m. pr. Kr., Aleksandras tapo Makedonijos karaliumi. Aleksandro karinės kampanijos padėjo skleisti graikų kultūrą po jo užkariautas žemes.

SENOVĖS GRAIKIJOS KULTŪRA

Senovės graikai sukūrė klestiničią ir itakingą kultūrą. Kai kurios šiame regione sugalvotos mokslinės idėjos tuo metu buvo labai pažangios. Pavyzdžiu, graikų astronomas Aristarchas iškėlė teoriją, kad Saulė, o ne Žemė yra visatos centras. Šis faktas buvo visuotinai pripažintas tik prabėgus daugiau nei tūkstančiui metų. Be to, matematikas Eratostenas pirmasis tiksliai apskaičiavo Žemės perimetrą.

Literatūros srityje poetų Homero ir Sapfo kūriniai ir šiandien laikomi vienais iškiliausių istorijoje. Graikų filosofų darbai padarė milžinišką įtaką Vakarų mąstysenai ir

◀ FILOSOFIJA

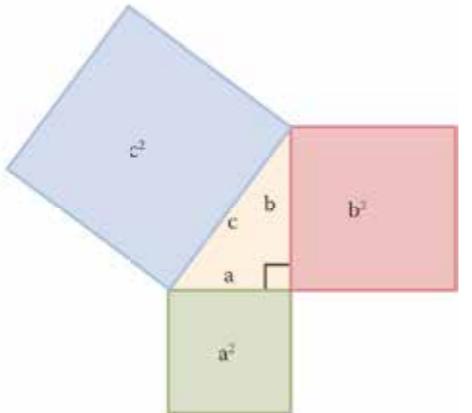
Tokie filosofai kaip Tales Miletietis, Platonas (kairėje), Sokratus ir Aristotelis rašė apie tai, ką reiškia būti žmogumi ir kaip jam derėti elgtis. Jų darbai padarė tokią didelę įtaką, kad iki šio laikomi Vakarų filosofijos pamatu.

kultūrai. Net ir romėnams užkariavus Graikiją, graikų kultūra neprarado savo įtakos. Pavyzdžiu, iki krikščionybės vyrausė romėnų tikejimas buvo paremtas graikų mitologija, tik

graikiškus dievų vardus pakeitė romėniški.

▼ MOKSLAS IR MATEMATIKA

Senovės graikai žinojo šešias Saulės sistemos planetas ir buvo pavadinę 48 žvaigždynus, iš kurių 47 pavadinimai nepasikeitė iki mūsų dienų. Pitagoro teorema, paaškinanti santykį tarp stačiakampio trikampio kraštinių ilgių, taip pat sukurta senovės Graikijoje.

HIPOKRATAS

Hipokratas (apie 430-370 m. pr. Kr.) dažnai vadinamas „šiuolaikinės medicinos tėvu“. Jis pakeitė medicinos vystymosi tēkmę teigdamas, kad ligos nėra dievų bausmės – jas sukelia natūralios priežastys.

TEATRAS ▶

Draminė vaidyba kilo iš senovės Graikijos – žmonės žiūrėjo spektaklius erdvėse po atviru dangumi, vadinamose amfiteatrais. Egzistavo trys spektakliai žanrai – tragedijos, komedijos ir satyrų dramos, pastarosios pasižymėjo tiek tragedijos, tiek komedijos elementais. Aktoriai dažnai atlikdavo daugiau nei vieną vaidmenį ir dėvėdavo kaukes, vaizduojančias skirtingus personažus.

▲ OLIMPINĖS ŽAIDYNĖS
776 m. pr. Kr. Olimpijoje surengtos pirmosios olimpinės žaidynės. Jose varžytasi bokso, imtynių, bégimo, šuolio į tolį ir ieties bei disko metimo rungtys. Senosios graikų sporto varžybos įkvėpė ir modernias olimpines žaidynes, pirmą kartą surengtas 1896 m.

MOTERYS SENOVĖS GRAIKIJOJE ▶

Moterų gyvenimas Graikijoje paprastai apsiribojavo namais, jos negalejo balsuoti ar turėti žemės, nors Spartos moterys megavosi didesne laisve bei teisėmis nei kitų miestų-valstybių gyventojos. Mergaitės kartais būdavo mokomos, bet tik tam, kad pasiruoštu rūpintis namų ūkiu.

Senovės paminklai

IKI 500 M. PO KR.

Iš uolienų ar akmens pagamintos konstrukcijos neretai būna vienintelis senųjų civilizacijų palikimas ir gali mums padėti geriau suprasti jas sukurusių žmonių gebėjimus, papročius ir tikėjimą. Norint pastatyti bet kurį iš čia paminėtų milžiniškų monumentų, būtų prieikę šimtų darbininkų.

Šedevras iš klinties

Didysis sfinksas

Kur Giza, Egiptas
Kada apie 2500 m. pr. Kr.

Senovės egiptiečiai statė sfinksų – mitinių būtybių, paprastai vaizduotų su žmogaus galva ir liuto kūnu, – statulas kapavietėms ir šventykloms saugoti. Didysis Gizo sfinksas, iškaltas iš viento klinčių luito, yra viena didžiausių akmeninių konstrukcijų pasaulyje.

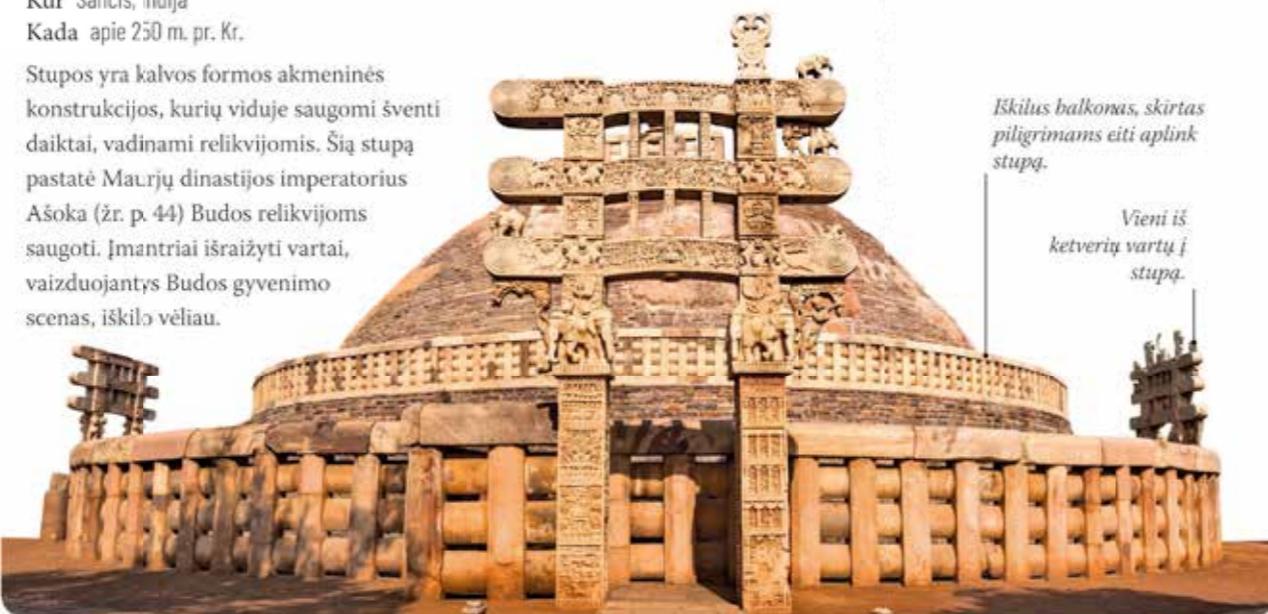
Didžiojo sfinkso galva tikriausiai vaizduoja faraoną Chefreną.

Budistų šventovė

Didžioji stupā

Kur Sančis, Indija
Kada apie 250 m. pr. Kr.

Stupos yra kalvos formos akmeninės konstrukcijos, kurių viduje saugomi šventi daiktai, vadinami relikvijomis. Šią stupą pastatė Maurų dinastijos imperatorius Ašoka (žr. p. 44) Budos relikvioms saugoti. Įmantriai išraižyti vartai, vaizduojantys Budos gyvenimo scenas, iškilo vėliau.

Vieni iš ketverių vartų į stupą.

Iskilus balkonas, skirtas piligrimams eiti aplink stupą.

Roménų amfiteatras

Koliziejus

Kur Roma, Italija
Kada 80 m. po Kr.

Roménų laikais šioje arenoje vyko kruvini spektakliai, pavyzdžiai, gladiatorių kautynės ir kovos su laukiniaisiais žvėrimis. Keturių aukštų statinyje galėjo tilpti iki 50 tūkst. žiūrovų.

Mezoamerikos pakopinė piramidė

Saulės piramidė

Kur Teotihuakanas, Meksika
Kada II-III a. po Kr.
66 m aukščio Saulės piramidės forma primena už jos stūksantį kalną. Šis statinys yra didžiausias visame Teotihuakane – Vidurio Meksikos mieste, kur jkūrė šimtmiečiais seniau nei Actekų imperija egzistavusi civilizacija.

Įšraižytas obeliskas

Aksumo obeliskas

Kur Aksumas, Etiopija
Kada IV a. po Kr.

Šis 200 t sveriantis 21 m aukščio monumentas yra iškaltas iš viento granito luito. Jis buvo skirtas pažymėti senovės Aksumo karalystės karaliaus Ezanos laidojimo vietą (žr. p. 45).

Megalitinis kapas

Munhingo dolmenai

Kur Pchenjanas, Šiaurės Korėja
Kada apie 3300-1200 m. pr. Kr.

Ši konstrukcija iš didžiulių prieistorinių akmens luitų (megalitų) vadina dolmenu. Ji pastatyta bronzos amžiuje ir tikriausiai tai buvo itakingo asmens kapavietė. Korėjos pusiasalyje rasta daugiau nei 40 tūkst. tokų struktūrų – 40 proc. viso pasaulio dolmenų.

Senovinis akmenų ratas

Stounhendžas

Kur Viltšyras, Anglija
Kada apie 3000-2200 m. pr. Kr.

Nors šio milžiniško akmenų rato paskirtis išlieka paslaptis, archeologai atrado, kad kai kurie didžiausi Stounhendžo luitai buvo atvilkti į šią vietą – tikriausiai rogėmis – bemaž 250 kilometrų. Manoma, kad Stounhendžas buvo svarbi religinių apeigų arba ceremonijų vieta.

IKI 500 M. PO KR.